

УДК 338.242.4.025.2:338.439

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V30\(2021\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-09)

Галкін В. В., старший викладач, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0003-4685-9630

e-mail: halkinvv@mnau.edu.ua

Економічна сутність державного регулювання виробництва продукції сільського господарства

Анотація. У статті розглянуто теоретичні основи економічної сутності державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції через спрямування аграрної політики країни щодо розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва та механізму державної підтримки. Зазначено проблемні питання відносно розподілу бюджетних коштів для підтримки виробництва продукції сільського господарства. Висвітлено та узагальнено бачення науковців щодо економічної сутності державного регулювання та державної підтримки.

Наведено сутність та напрями стабілізації аграрного виробництва та підвищення ефективності функціонування аграрного ринку в іноземних країнах враховуючи питання експорту та імпорту сільськогосподарської сировини.

Зроблено висновки щодо ефективності підтримки виробництва продукції сільського господарства через об'єктивний розподіл бюджетних коштів на такі цілі, в тому числі на науково-дослідну діяльність у сфері сільськогосподарського виробництва з урахуванням глобальних викликів щодо продовольчої безпеки та зміну клімату.

Ключові слова: державне регулювання; сільськогосподарська продукція; державна підтримка; аграрний сектор.

Halkin Vasyl, Senior Lecturer, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

The economic essence of state regulation of agricultural production

Abstract. Introduction. The article considers the theoretical foundations of the economic essence of state regulation of agricultural production through the direction of the country's agricultural policy for the development of competitive agro-industrial production and the mechanism of state support. Problematic issues concerning the distribution of budget funds to support agricultural production have been identified. The vision of scientists on the economic essence of state regulation and state support is highlighted and generalized.

Purpose. The main purpose of the study is the economic essence of state regulation of agricultural production, identification of priority areas for improving the mechanism of state regulation and development of conclusions.

Results. The essence and directions of stabilization of agricultural production and increase of efficiency of functioning of the agrarian market in foreign countries considering questions of export and import of agricultural raw materials are resulted. With regard to domestic producers, attention was drawn to the need to take into account the practice of state audit research and the development of science in developing targeted budget programs to support agricultural production, as well as to anticipate the consequences of their implementation and effectiveness.

It was also noted that agriculture is one of the most important sectors for Ukraine. Due to its fertile soils, Ukraine is called the "breadbasket of Europe". Today, the system of state regulation, including public finance management, does not fully meet the requirements of the time. Therefore, the formation of a competitive national economy involves a systemic reform of public finance management. At the same time, Ukraine's agricultural policy is to guarantee the country's food security and identify priority development of agro-industrial production.

Conclusions were drawn on the effectiveness of support for agricultural production through the objective allocation of budget funds for such purposes, including research in the field of agricultural production taking into account global challenges to food security and climate change. In general, the constituent elements of the economic mechanism of state regulation should create optimal conditions for the development of the agricultural sector as the main one in the economic complex.

Keywords: state regulation; agricultural products; state support; agricultural sector.

JEL Classification: Q 18

Постановка проблеми. Економічна сутність державного регулювання визначається відсутністю достатнього обсягу державної підтримки виробництва сільськогосподарської продукції. Розроблені цільові бюджетні програми підтримки сільськогосподарського виробництва не повною мірою враховують практику державних аудиторських досліджень та розвиток науки у цій сфері. Стримується

державне стимулювання відносно науково-дослідної діяльності у сфері сільськогосподарського виробництва. Необхідність полягає у вдосконаленні механізмів розподілу бюджетних коштів та результативності їх використання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основи державної політики у бюджетній, кредитній, цінovій, регуляторній та інших сферах державного управління

¹Стаття надійшла до редакції: 25.11.2021

Received: 25 November 2021

щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення, визначаються Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» [1]. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва у сучасній науковій літературі визначається як здійснення помірного впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання та кон'юнктуру ринку з метою забезпечення ефективного функціонування ринкового механізму, розв'язання соціальних та виробничих проблем [2].

Питання економічної сутності державного регулювання виробництва продукції сільського господарства визначені у роботах: О. В. Алейнікова [3], Л. М. Васильєва [6], О. М. Галицького [17], Ю. Ф. Гудзя [14], Б. М. Данилишина [10], В. К. Збарського [16], О. Ю. Коваленка [2], Л. І. Купченя [7], І. І. Конєва [4], А. І. Лівінського [17], В. Мельник [13], Д. В. Міщенко [5], А. С. Музиченка [15], О. В. Панухника [11], Н. Б. Побережець [9], О. В. Собкевич [12], О. В. Шибаніної [8] та інших авторів.

Приватні принципи регулювання агропромислового комплексу пов'язані з оперативним управлінським впливом на процедури взаємин між органами державного і територіального управління, з одного боку, і суб'єктами господарювання – з іншого. Це стосується, перш за все, відповідальності виробників за якість виробленої продукції, своєчасності платежів за оренду землі, сплату податків за використання земель, виконання нормативних вимог землеводіння й землекористування [3, с. 89]. Мета сучасної аграрної політики нашої країни полягає у гарантуванні продовольчої безпеки країни, утвердженні пріоритетного розвитку агропромислового виробництва, створенні сучасного конкурентоспроможного агропромислового виробництва, виході на агропромисловий ринок світу [4, с. 802].

Складові елементи економічного механізму державного регулювання повинні створити оптимальні умови для розвитку аграрної галузі як головної у народногосподарському комплексі [5].

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є економічна сутність державного регулювання виробництва продукції сільського господарства, визначення пріоритетних напрямів вдосконалення механізму державного регулювання та розробка висновків.

Основні результати дослідження. За останній час в Україні з'явилась низка наукових публікацій присвячених проблемам розвитку теорії та методології державного регулювання сільського господарства. Це пояснюється головним чином суспільно-економічною важливістю галузі, а також науковими інтересами дослідників. Таким чином, у роботі ставиться завдання доповнити функції державного регулювання аграрного сектора в умовах системної модернізації економіки, а

саме: формування і відтворення ефективних суб'єктів ринкових відносин; формування стійкого попиту на харчові продукти й сільськогосподарську сировину для промисловості; формування й підтримка системи цін; створення інфраструктури для стійкого функціонування ринків землі, матеріально-технічних ресурсів; забезпечення входження суб'єктів аграрної сфери економіки як рівноправних продавців і покупців в систему міжнародних аграрних ринків [6].

Л. І. Купченя зазначає, що поняття «державне регулювання» вживається у назві низки аграрних законів, серед яких, закони України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру» [18], «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» [19], «Про державну підтримку сільського господарства України» [1], легальне визначення цього терміна досі відсутнє. Тому в науковій літературі пропонується на підставі аналізу вітчизняного законодавства, теоретичних напрацювань учених з'ясувати сутність поняття «державне регулювання сільського господарства». Серед учених-економістів, які досліджували це питання, склалися дві позиції. Представники першої розглядають державне регулювання як систему заходів. Інші науковці відстоюють думку, що державне регулювання є процесом [7].

На думку О. В. Шибаніної – державні методи регулювання повинні бути направлені на інтелектуалізацію, інформатизацію та екологізацію виробництва, що дозволить випускати конкурентоспроможну продукцію та реалізовувати її на внутрішньому та зовнішньому ринках [8].

Н. Б. Побережець вважає, що основними серед причин відсутності достатньої за обсягами підтримки сільськогосподарського виробництва є постійна дефіцитність бюджету та фінансування цих програм за залишковим принципом, а також висока корупція.

У системі державної підтримки основний акцент повинен бути зроблений на розвиток науки й формуванні ефективного інноваційно-інвестиційного середовища, реалізації соціальних програм розвитку села, здійсненні контролю за безпекою харчових продуктів та ін.

Пріоритетні напрями вдосконалення механізму державного регулювання ринку олійних культур мають включати: формування стійкого тренду розвитку ефективного виробництва даної продукції, відповідного світовому рівню; забезпечення комплексності та ефективності використання ресурсного потенціалу аграрної сфери; стимулювання широкого впровадження і поширення інновацій. Важливими завданнями держави є регулювання експортних та імпорتنих потоків товарів і послуг, поліпшення інвестиційного клімату, формування позитивного іміджу продукції вітчизняних товаровиробників закордоном та підтримка конкурентоспроможності країни на світових ринках [9].

Б. В. Данилишин Б. М. відмічає, що в аграрному секторі державна підтримка показала себе високоєфективною, а відповідно і виправдану.

Посилення процесів глобалізації та загострення проблем забезпеченості продовольчою продукцією населення світу потребують подальшого розвитку вітчизняного агропромислового комплексу та його інтеграції у світову продовольчу систему.

Досить важливим є гарантування на державному рівні стабільності та передбачуваності аграрної політики з метою формування більш сприятливого підприємницького середовища для аграрного бізнесу країни. А «шантаж» на зразок того, що єдиним виходом для розвитку аграрного виробництва є зняття мораторію на продаж землі – це черговий напрям в нікуди [10].

Різні погляди, тобто колізія думок попередніх двох авторів, де одним зазначається про відсутність достатнього обсягу державної підтримки сільськогосподарського виробництва та наявність високої корупції, а іншим відмічена, що в аграрному секторі державна підтримка показала себе високоєфективною та виправдану. Тому, при розробленні цільових бюджетних програм підтримки сільськогосподарського виробництва необхідно, спираючись на практику державних аудиторських досліджень та розвиток науки у цій сфері, передбачити наслідки їх впровадження.

О. В. Панухник в напрямках трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України зазначає, що неодмінною умовою сталого розвитку аграрного сектору економіки та забезпечення продовольчої безпеки держави є державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників. На сьогодні до організації фінансового забезпечення аграрного сектору економіки потрібний новий підхід, удосконалення розглянутих напрямів державної підтримки шляхом проведення активних заходів на рівні сільськогосподарських підприємств, створення нових фінансово-кредитних структур. На розвиток сталого та конкурентоспроможного агропромислового виробництва має бути спрямована аграрна політика країни. У найближчій перспективі державі слід продовжувати політику участі в економічному процесі як безпосередньому суб'єкті суспільних і економічних відносин, що сприятиме посиленню підтримки ринкових інституцій і розвитку інфраструктури АПК. Доцільно встановити частину сільського господарства у витратній частині бюджету відповідно до питомої ваги у ВВП, а також регламентувати надання бюджетної підтримки сільському господарству в регіонах у законодавчому порядку [11]. У цьому випадку вбачається економічне обґрунтування щодо визначення загальної суми видатків державного бюджету для державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, в тому числі виробництва продукції сільського господарства, в

залежності від питомої ваги у внутрішньому валовому продукті (ВВП).

Щодо розбудови механізмів державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні О. В. Собкевич, визначаючи розвиток аграрного сектору та зміцнення присутності України на світовому ринку аграрної продукції як одну із підойм забезпечення стійкості та динамічності економічного розвитку країни, вважає, що слід враховувати особливості конкурентної ситуації на цьому ринку. Зокрема, вона характеризується наявністю активної державної підтримки сільськогосподарського виробництва провідними країнами світу. Основними напрямками (цілями) такої підтримки є наступні [12]:

- підтримка товарного виробництва та підвищення конкурентоспроможності сільського господарства;
- підтримка дрібних товаровиробників, починаючих підприємців, сімейних ферм та кооперативних об'єднань;
- охорона земель та раціональне використання сільськогосподарських угідь;
- встановлення цін підтримки на окремі види сільськогосподарської продукції;
- розвиток ринкової інфраструктури;
- підтримка місцевих ініціатив розвитку сільських територій та якості життя на селі;
- розвиток аграрної науки та впровадження у виробництво новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції, догляду за тваринами, систем обробітку ґрунту та ін.;
- розвиток сільськогосподарського машинобудування.

У контексті розгляду питання державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції в. Мельник зазначає, що варто зосередити увагу на державній інноваційній та інвестиційній політиці щодо агропромислового сектору економіки. Задекларовані цілі та стратегічні завдання відповідають вимогам сучасності щодо використання інноваційних можливостей для забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. Вважаємо, що основними детермінантами реалізації інноваційної політики є заходи щодо активізації інноваційного підприємництва, розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки, модернізація та технологічне переозброєння, розвиток логістичної мережі, розширення зв'язків із іноземними партнерами [13].

Д. А. Міщенко відмічає, що державне регулювання аграрного сектору економіки здійснюється у вигляді комплексу заходів у аграрному секторі шляхом економічного впливу держави на процеси виробництва, перероблення, реалізації сільськогосподарської продукції, сировини й продовольства з метою збереження продовольчої безпеки країни та її регіонів, стабілізації агропромислового виробництва та подолання галузевих диспропорцій. Отже, державне регулювання

аграрного сектора економіки являє собою комплекс заходів держави, спрямованих на скерування поведінки аграрного товаровиробника в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади цілей.

Складові елементи економічного механізму державного регулювання повинні створити оптимальні умови для розвитку аграрної галузі як головної у народногосподарському комплексі. У своєму розвитку галузі сільського господарства характеризуються певними особливостями, а саме: значним впливом природно-кліматичних факторів на характер і організацію виробництва; сезонністю виробничих процесів; об'єктивною необхідністю використання частини виробленої продукції як засобів виробництва; універсальністю основного засобу виробництва — землі; розробкою і реалізацією цільових програм розвитку виробничої і соціальної інфраструктур; фінансовою підтримкою галузей АПК. Усе це зумовлює особливості формування ринкових відносин в агропромисловому комплексі та особливості методів його державного регулювання [5].

Аналізуючи наявні форми підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств, О. Ю. Коваленко об'єднує їх у три групи: непрямі, прямі та опосередковані. До непрямих відносяться проведення державних інтервенцій сільськогосподарської продукції, встановлення внутрішніх цін та митних тарифів в інтересах вітчизняних товаровиробників. Прямими є надання субсидій, кредитів та компенсацій частини витрат на страхування урожаю. До опосередкованих належать списання та реструктуризація заборгованості зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів усіх рівнів, встановлення спеціального режиму оподаткування, розробка державних цільових програм розвитку сільськогосподарського виробництва, державне стимулювання науково-дослідної діяльності у цій сфері і ін. [2].

На думку Ю. Ф. Гудзь сутність державного регулювання в науковій і навчальній літературі зазвичай визначається як система заходів для здійснення підтримувальної, компенсаційної, обмежувальної та іншої регулювальної діяльності держави, спрямованої на створення умов ефективного функціонування ринку та розв'язання складних соціально-економічних проблем розвитку національної економіки та всього суспільства [14].

А. С. Музиченко А. С., Т. І. Голуб. вважають, що державна підтримка аграрного сектору в країнах із транзитивною економікою і в Україні зокрема характеризується недосконалістю та недостатністю фінансування галузі. У цих умовах особливої уваги потребує дослідження бюджетного фінансування аграрного сектору як одного з напрямів державного регулювання. Необхідність державного регулювання

аграрного сектору більшість науковців пов'язують передусім із диспаритетом цін на промислову і сільськогосподарську продукцію, а також з істотним впливом природно-кліматичних умов на ефективність сільськогосподарського виробництва [15, с. 112].

І. І. Конєва. зазначає, що мета сучасної аграрної політики нашої країни полягає у гарантуванні продовольчої безпеки країни, утвердженні пріоритетного розвитку агропромислового виробництва, створенні сучасного конкурентоспроможного агропромислового виробництва, виході на агропромисловий ринок світу. Безумовно, жоден із цих напрямів неможливо втілити в життя без державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектору економіки [4, с. 802].

В. К. Збарський відмічає, що основними причинами слабкої дієвості механізму державної підтримки АПК є недосконалість механізмів отримання та розподілу бюджетних коштів і порушення бюджетної дисципліни під час їх використання. Щорічна зміна порядку та механізмів виділення коштів з державного бюджету, їх громіздкість, запізниле затвердження і постійне протягом року внесення до них змін спричиняють несвоєчасне отримання коштів державної фінансової підтримки, неефективне їх використання і повернення наприкінці року до державного бюджету [16, с. 27].

О. В. Алейнікова вважає, що цивілізовані принципи державного регулювання агропромислової галузі пов'язані з наявністю устояних процедур управлінського впливу, заснованих на досвіді передових або розвинених агропромислових країн. Цей досвід дозволяє йти не по дорозі "спроб і помилок", а цивілізованим способом, що скорочує можливості ризику, невизначеності ситуації, економічних локальних криз. Науково обґрунтовані принципи регулювання агропромислової галузі ніби вбирають в себе два попередні принципи або ґрунтуються на них. По суті, мова йде про встановлення спеціальних співвідношень між промисловою і сільськогосподарською сферою, транспортними комунікаціями, системою інформаційного і стратегічного забезпечення [3, с. 89].

О. М. Галицький, А. І. Лівінський та О. П. Дяченко відмічають, що організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва в Україні впродовж багатьох років характеризується неефективністю та недосконалістю інструментів [17, с. 93].

Узагальнене бачення науковців щодо економічної сутності державного регулювання та державної підтримки наведено у табл. 1.

Таблиця 1 Узагальнене бачення науковців щодо економічної сутності державного регулювання та державної підтримки

№ з/п	Автор	Сутність державного регулювання та державної підтримки
1.	Купчєна Л. І. [7], Міщенко Д. А. [5]	Державне регулювання здійснюється у вигляді комплексу заходів у аграрному секторі шляхом економічного впливу держави на процеси виробництва, переробки, реалізації сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства з метою збереження продовольчої безпеки країни
2.	Шебаніна О. В. [8], Мельник В. [13]	Державні методи регулювання – це інтелектуалізація, інформатизація та екологізація виробництва. Державне регулювання ринку сільськогосподарської продукції визначається державною інноваційною та інвестиційною політикою щодо агропромислового сектору економіки
3.	Гудзь Ю. Ф. [14], Галицький О. М., Лівінський А. І., Дяченко О. П. [17, с. 93]	Державне регулювання - система заходів для здійснення підтримуючої, компенсаційної, обмежувальної та іншої регулюючої діяльності держави. Державне регулювання аграрного сектору пов'язане із диспаритетом цін на промислову і сільськогосподарську продукцію
4.	Побережець Н. Б. [9], Данилишин Б. М. [10], Панухник О. В. [11], Собкевич О. В. [12]	Державна підтримка має бути спрямована на розвиток науки, формування ефективного інноваційно-інвестиційного середовища, створення нових фінансово-кредитних структур, підтримку ринкових інституцій і розвиток інфраструктури АПК та інтеграцію в світову продовольчу систему враховуючи особливості конкурентної ситуації на ринку аграрної продукції
5.	Коваленко О. Ю. [2], Конєва І. І. [4, с. 802]	Державне стимулювання має спрямовуватися щодо науково-дослідної діяльності у сфері сільськогосподарського виробництва, а також гарантування продовольчої безпеки країни, утвердження пріоритетного розвитку агропромислового виробництва, створення сучасного конкурентоспроможного агропромислового виробництва

Джерело: узагальнено автором на основі [2; 4; 5; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 17]

Державне регулювання сільськогосподарського виробництва у сучасній науковій літературі визначається як здійснення помірного впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання та кон'юнктуру ринку з метою забезпечення ефективного функціонування ринкового механізму, вирішення соціальних та виробничих проблем. За допомогою нормативно-правових, організаційно-економічних, екологічних, науково-технічних і інших заходів державної політики, створюється система підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств, яка включає цінове регулювання продукції, пряме субсидування сільського господарства, фінансово-кредитне забезпечення та податкове регулювання [2].

З метою розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції, Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» [1] визначена державна підтримка виробників окремих видів сільськогосподарської продукції у вигляді бюджетної дотації.

Об'єктами бюджетної тваринницької дотації є: велика рогата худоба; свині; вівці; коні; птиця свійська; кролі; молоко незбиране екстра, вищого, першого та другого ґатунків (не піддане будь-якій обробці, переробленню чи пакуванню для потреб подальшого продажу); вовна стрижена; кокони тутового шовкопряда; мед натуральний; кози. При цьому, об'єктами спеціальної бюджетної дотації є: худоба велика рогата молочна; худоба велика рогата м'ясна; молодняк великої рогатої худоби різного віку; коні;

вівці; свині; кози; бджолина сім'я; продукція шовківництва.

Для стабілізації аграрного виробництва та підвищення ефективності функціонування аграрного ринку в іноземних країнах використовується система прямих і непрямих важелів державного впливу: регулювання цін і фермерських доходів, бюджетне фінансування, кредитування, оподаткування, стабілізація ринку сільськогосподарської продукції тощо. При цьому практично всі західні країни у відносинах сільського господарства з іншими галузями, у питаннях експорту й імпорту сільськогосподарської сировини дотримуються принципу аграрного протекціонізму (економічна політика держави, спрямована на обмеження міжнародної торгівлі).

Успіхи сільського господарства країн Західної Європи, США, Канади, Японії, Китаю зобов'язані не стільки розвитку ринкових відносин у цих країнах, скільки обмеженню дій ринкових механізмів саморегулювання з використанням зовнішніх важелів впливу. Це – державна підтримка сільського господарства через дотації, ціни, квоти, кредитну й податкову політику тощо [20].

На захист національних ринків і товаровиробників у західних країнах спрямовано механізм зовнішньоторговельних відносин, головною складовою якого є цінове регулювання. Так, світові ціни формуються на основі витрат у кращих умовах виробництва, під якими розуміється сукупність природних, техніко-технологічних і соціально-

економічних умов. Такі умови для виробництва більшості сільськогосподарських товарів мають США, де на біржах і відбувається формування світових цін. Однак у більшості країн умови виробництва сільськогосподарської продукції гірші, ніж в основних країнах-експортерах. І якби функціонував абсолютно вільний світовий ринок, то внутрішнє виробництво сільськогосподарської продукції в багатьох державах було б витиснуто імпортом. Тому такі країни застосовують захисні механізми, які стимулюють розвиток власного аграрного виробництва й обмежують імпорт. Такі механізми створені в країнах ЄС, США, Японії та інших, де умови для вирощування багатьох сільськогосподарських культур гірші. Розроблені механізми в цих країнах захищають від дешевого імпорту окремих видів сільськогосподарської продукції й одночасно регулюють надходження продукції, що не виробляється, або виробляється не в достатній кількості всередині країни.

За федеральними сільськогосподарськими програмами у США фермери, що вирощують зернові, одержують від Міністерства сільського господарства кредити для фінансування виробництва. Зібраний урожай фермери продають за ринковими цінами й розраховуються за кредити. Якщо ж ринкові ціни знижуються нижче рівня контрольних цін, установлених Конгресом, то фермер може передати врожай державі за контрольними цінами, розрахувавшись із кредитом і доставши прибуток. Аналогічно регулюються ціни в молочній промисловості. Конгрес визначає «справедливий» рівень контрольних цін на молоко, масло, сир. Якщо ринкові ціни опускаються нижче цього рівня, то продукти скуповує держава [21].

У Польщі з метою стабілізації ринку й захисту доходів фермерів через встановлення інтервалу припустимого коливання ринкових цін на внутрішньому ринку держава проводить інтервенційні закупівлі сезонних надлишків сільськогосподарської продукції й продовольства і продаж цих продуктів у період дефіциту. Цю функцію виконує державне Агентство аграрного ринку, що діє на ринках зерна, молочної продукції, м'яса, цукру, хмелю й продуктів перероблення картоплі. Агентство надає гарантовані кредити на закупівлю цих продуктів за мінімальними цінами, виплачуючи їм 45% мінімальної ціни. Агентство також встановлює експортні субсидії на експорт продукції [22].

Фермери Франції одержують субсидії на підвищення ефективності виробництва, поліпшення умов життя, під виведення орних земель із сільськогосподарського виробництва, на підтримку родючості земель, компенсаційні виплати за роботу в районах з несприятливими природними умовами [23].

Протягом останніх десятиліть сільськогосподарське кредитування в США зазнало суттєвих змін з боку пропозиції та попиту. В основному спостерігається

зменшення фермерських господарств, але їх розміри збільшуються. Здебільшого великі підприємства використовують багато інвестицій, застосовують найновіші технології, що збільшує продуктивність праці та знижує собівартість продукції [24]. Зазвичай підтримкою аграрного сектора США виступає кредитування [25]. В основному головною установою, що надає кредити фермерам у США, є Фермерська кредитна система (FCS — Farm Credit System), яка була створена в 1916 р. з метою надання кредитів фермерам, для яких ставки комерційних банків були надто високими. FCS виступає основним інструментом державної політики США [26].

Висновки. У цілому, враховуючи бачення науковців щодо сутності державного регулювання аграрного виробництва, ставляться завдання відносно ефективної державної підтримки виробництва сільськогосподарської продукції з урахуванням розвитку науки та формування інноваційно-інвестиційного середовища.

Також звертається увага на спрямування аграрної політики країни щодо розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва через проведення державних інтервенцій сільськогосподарської продукції, встановлення внутрішніх цін та митних тарифів в інтересах вітчизняних товаровиробників. Забезпечення товаровиробників матеріально-технічними ресурсами для виробництва продукції сільського господарства та гарантування державою продовольчої безпеки країни.

Проблема дієвості механізму державної підтримки відзначається у недосконалому механізмі розподілу бюджетних коштів та результативності їх використання.

Економічна сутність державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції полягає у об'єктивному розподілі бюджетних коштів відносно підтримки виробництва такої продукції.

Формування конкурентоспроможної національної економіки передбачає проведення системної реформи управління державними фінансами. При цьому, аграрна політика України полягає у гарантуванні продовольчої безпеки країни та визначенні пріоритетного розвитку агропромислового виробництва.

Сільське господарство є одним з найважливіших секторів для країни. Завдяки своїм родючим ґрунтам Україну називають «житницею Європи».

Ефективна система управління державними фінансами є основою для реалізації державної аграрної політики й досягнення цілей розвитку сільського господарства шляхом забезпечення дотримання загальної бюджетної дисципліни, об'єктивного розподілу бюджетних коштів та результативності їх використання.

На сьогодні система державного регулювання, в тому числі управління державними фінансами, не

повною мірою відповідає вимогам часу. Розроблення цільових бюджетних програм підтримки сільськогосподарського виробництва має повністю враховувати практику державних аудиторських досліджень та розвиток науки у цій сфері.

Не доцільно стримувати державне стимулювання відносно науково-дослідної діяльності у сфері

сільськогосподарського виробництва в умовах глобальних викликів щодо продовольчої безпеки та зміну клімату.

Складові елементи економічного механізму державного регулювання мають створювати оптимальні умови для розвитку аграрної галузі як головної у народногосподарському комплексі.

Література:

1. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> (дата звернення : 20.11. 2021).
2. Коваленко О. Ю. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1808>(дата звернення : 20.11. 2021).
3. Алейнікова О. В. Особливості формування механізму державного регулювання аграрної галузі на сучасному етапі. *Інвестиції : практика та досвід*. 2011. № 10. С. 89-93.
4. Конєва І. І. Державна фінансова підтримка підприємств АПК : стан та стратегія розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 14. С. 802-807.
5. Міщенко Д. А. Методи державного регулювання сільського господарства. *Економіка та держава*. 2010. № 12. С. 110-111. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/12_2010/36.pdf (дата звернення : 20.11. 2021).
6. Васильєва Л. М. Функції державного регулювання аграрного сектора в умовах системної модернізації економіки. *Державне управління: удосконалення та розвиток* : електронний журнал. 2010. № 9. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=349> (дата звернення : 20.11. 2021).
7. Купчення Л. І. Еволюція державної підтримки сільського господарства України: правовий аспект. *Аграрне право. Екологічне право*. URL: <http://oaji.net/articles/2017/3229-1490771501.pdf>. 126-132 с.
8. Шибаніна О. В., Воюєва Ю. А. Оптимізація розмірів фермерських господарств та її вплив на рівень використання їх виробничого потенціалу. *Вісник аграрної науки Причорномор'я* : наук.-теорет. жур. Вип. 3 (46). Миколаїв, 2008. С. 3-13.
9. Побережець Н. Б. Проблеми державного регулювання на ринку продукції олійних культур України за сучасних умов. *Економічні горизонти* : науковий журнал. 2017. № 2(3). С. 18-24.
10. Данилишин Б. М. Нова державна підтримка агропромислового комплексу – шлях в нікуди. URL : https://ukr.lb.ua/economics/2016/04/07/332278_nova_derzhavna_pidtrimka.html (дата звернення : 20.11. 2021).
11. Панухник О. В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 1. С. 5-10.
12. Собкевич О. В., Русан В. М., Юрченко А. Д. Щодо розбудови механізмів державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL : <http://www.niss.gov.ua/articles/910/> (дата звернення : 20.11. 2021).
13. Мельник В. Особливості державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. № 2. С. 36-46.
14. Гудзь Ю. Ф. Механізм державного регулювання розвитку економічного потенціалу переробних підприємств АПК. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 13, ч. 1. С. 79-86.
15. Музиченко А. С., Голуб Т. І. Сучасний стан державної підтримки розвитку аграрного сектору України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 112-115.
16. Збарський В. К., Горьовий В. К. Державна підтримка сільського господарства. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2010. № 6 (255). С. 27-31.
17. Галицький О. М., Лівінський А. І., Дяченко О. П. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 93-98.
18. Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру : Закон України від 17.06.1999 р. № 758-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758-14#Text> (дата звернення : 20.11. 2021).
19. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції : Закон України від 17.07.1997 р. № 468/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення : 20.11. 2021).
20. Майстро С. В. Сутність та напрями державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах. URL : <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/06- MAYSTRO.pdf>. (дата звернення : 22.11. 2021).
21. Державне регулювання економіки: підруч. для вищ. навч. закл. / І. Р. Михасюк, А. Ф. Мельник, М. І. Крупка, З. М. Залого; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. 2-ге вид., випр. і доп. К. : Атіка: Ельга-Н, 2000. 592 с.
22. Кобута І., Сеперович Н. Політика деяких країн у ціноутворенні на сільськогосподарську продукцію. *Пропозиція*. 2000. № 10. С. 110-111.
23. Корецький М. Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: Монографія. К. : Вид-во УАДУ, 2002. 260 с.
24. Klinefelter D. A., Penson J. V. Jr. Crowing Complexity of Agricultural lending Solutions. *Choice*. Журнал харчових, фермерських та республіканських випусків. І квартал 2005. № 20 (1). С. 26-36.
25. Dorr T. С. Заява Секретаря з питань розвитку сільських територій : Слухання підкомітету з питань збереження, кредиту, розвитку сільських районів та досліджень сільського комітету Національного сільського господарства щодо програм розвитку сільських територій USDA. 2006. Березень, 30. С. 6-8.
26. Jolly R. W., Roe J. D. Selling a Piece of Farm Credit Systemtem. *Choice*. Журнал харчових, фермерських та ресурсних питань. І квартал 2005. №20 (1). С. 19.

References:

1. About the state support of agriculture of Ukraine : Zakon Ukrainy vid 24.06.2004 r. № 1877-IV. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> [in Ukrainian].
2. Kovalenko, O. Yu. State regulation of agricultural production. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1808> [in Ukrainian].
3. Aleinikova, O. V. (2011). Features of the formation of the mechanism of state regulation of the agricultural sector at the present stage. *Investments: praktyka ta dosvid*. 10. 89-93 [in Ukrainian].
4. Koneva, I. I. (2016). State financial support of agro-industrial enterprises: stan ta stratehiia rozvytku. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 14. 802-807 [in Ukrainian].
5. Mishchenko, D. A. (2010). Methods of state regulation of agriculture. *Ekonomika ta derzhava*. 12. 110-111. Retrieved from : http://www.economy.in.ua/pdf/12_2010/36.pdf [in Ukrainian].
6. Vasilieva, L. M. (2010). Functions of state regulation of the agricultural sector in terms of systemic modernization of the economy. *Derzhavne upravlinnia : udoskonalennia ta rozvytok : elektronnyi zhurnal*. 9. Retrieved from : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=349> [in Ukrainian].
7. Kupchenya, L. I. Evolution of state support of agriculture of Ukraine : pravovyi aspekt. *Ahrarne pravo. Ekolohichne pravo*. Retrieved from : <http://oaji.net/articles/2017/3229-1490771501.pdf>. 126-13 [in Ukrainian].
8. Shebanina, O. V., & Voyueva, Yu. A. (2008). Optimization of farm sizes and its impact on the level of use of their production potential. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomia : nauk. teoret. zhur.* 3 (46). Mykolaiv. 3-13. [in Ukrainian].
9. Poberezhets, N. B. (2017). Problems of state regulation in the market of oilseeds of Ukraine under modern conditions. *Ekonomichni horyzonty : naukovyi zhurnal*. 2(3). 18-24 [in Ukrainian].
10. Danylyshyn, B. M. (2016). New state support of the agro-industrial complex - the way to nowhere. Retrieved from : https://ukr.lb.ua/economics/2016/04/07/332278_nova_derzhavna_pidtrimka.html [in Ukrainian].
11. Panuhnik, O. V. (2017). Directions and ways of transformation of the state support of subjects of agrarian sphere of Ukraine. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*. 1. 5-10 [in Ukrainian].
12. Sobkevych, O. V., Rusan, V. M., & Yurchenko, A. D. On the development of mechanisms of state support of agricultural production in Ukraine. *Analitichna zapyska. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. Retrieved from : <http://www.niss.gov.ua/articles/910/> [in Ukrainian].
13. Melnyk, V. (2019). Features of state regulation of the market of agricultural products. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*. 2. 36-46 [in Ukrainian].
14. Gudz, Yu. F. (2017). The mechanism of state regulation of development of economic potential of processing enterprises of agrarian and industrial complex. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 13, 1. 79-86 [in Ukrainian].
15. Muzichenko, A. S., & Golub, T. I. (2016). The current state of state support for the development of the agricultural sector of Ukraine. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 6. 2. 112-115 [in Ukrainian].
16. Zbarsky, V. K. (2010). State support of agriculture. *Bukhhalteriiia v silskomu hospodarstvi*. 6 (255). 27-31 [in Ukrainian].
17. Halytsky, O. M., Livinsky, A. I., & Dyachenko, O. P. Organizational and economic mechanism of state regulation of agricultural production in Ukraine. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 3. 93-98 [in Ukrainian].
18. On state regulation of sugar production and sales : Zakon Ukrainy vid 17.06.1999 r. № 758-XIV. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758-14#Text> [in Ukrainian].
19. About state regulation of import of agricultural products : Zakon Ukrainy vid 17.07.1997 r. № 468/97-VR. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
20. Master, S. V. The essence and directions of state regulation of the agricultural market in foreign countries. Retrieved from : <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/06- MAYSTRO.pdf> [in Ukrainian].
21. State regulation of Economy : Pidruch. dlia vyshch. navch. zakl. (2000) / I. R. Mykhasiuk, A. F. Melnyk, M. I. Krupka, Z. M. Zaloha; Lviv. nats. un-t im. I. Franka. 2. K. : Atika : Elha-N. 592 [in Ukrainian].
22. Kobuta, I., & Seperovich, N. (2000). The policy of some countries in the pricing of agricultural products. *Propozytsiia*. 10. 110-111 [in Ukrainian].
23. Koretsky, M. Kh. (2002). State regulation of the agricultural sector in a market economy : Monohrafiia. K. : Vyd-vo UADU. 260 [in Ukrainian].
24. Klinefelter, D. A., & Penson J. B. Jr. (2005). Crowding Complexity of Agricultural lending Decisions. *Choice. The magazine of food, farm and resource issues*. 20 (1). 26-36 [in English].
25. Dorr, T. C. (2006). Statement Under Secretary for Rural Development. House Agricultural Committee Conservation, Credit, Rural Development and Research Subcommittee Hearing on USDA Rural Development Programs. 30. 6-8 [in English].
26. Jolly, R. W., & Roe, J. D. (2005). Selling a Piece of Farm Credit System. *Choice. The magazine of food, farm and resource issues*. 20 (1). 19 [in English].

